

zate

ea⁺

IZBOR SLIK IN POEZIJE DIJAKOV GIMNAZIJE SLOVENJ GRADEC

ea⁺2019

zate

2019

14

+59

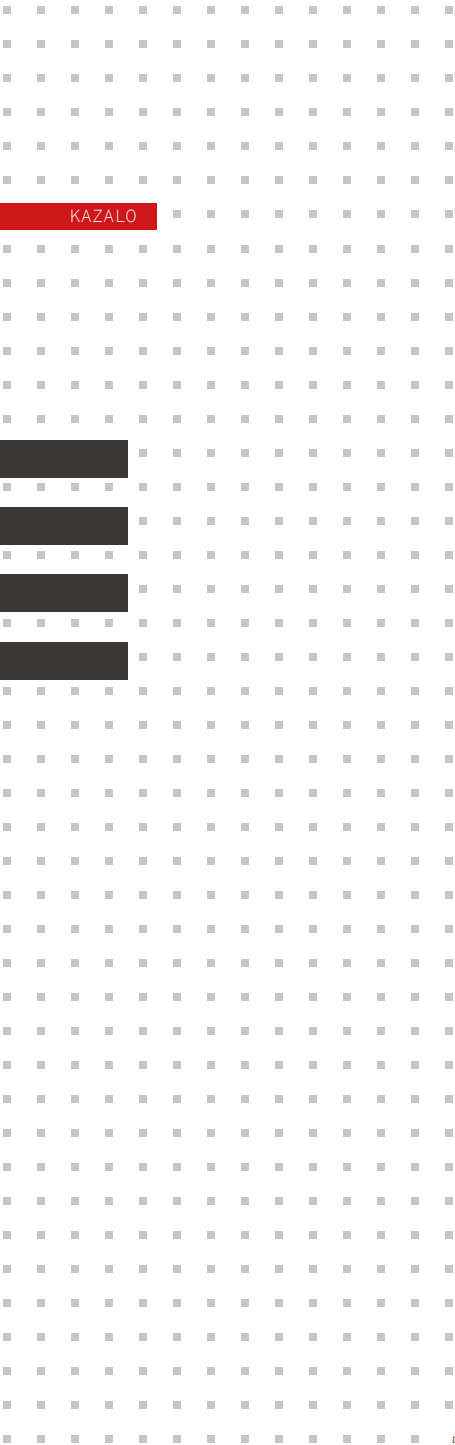
+59

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-93-194
77.04(497.4)

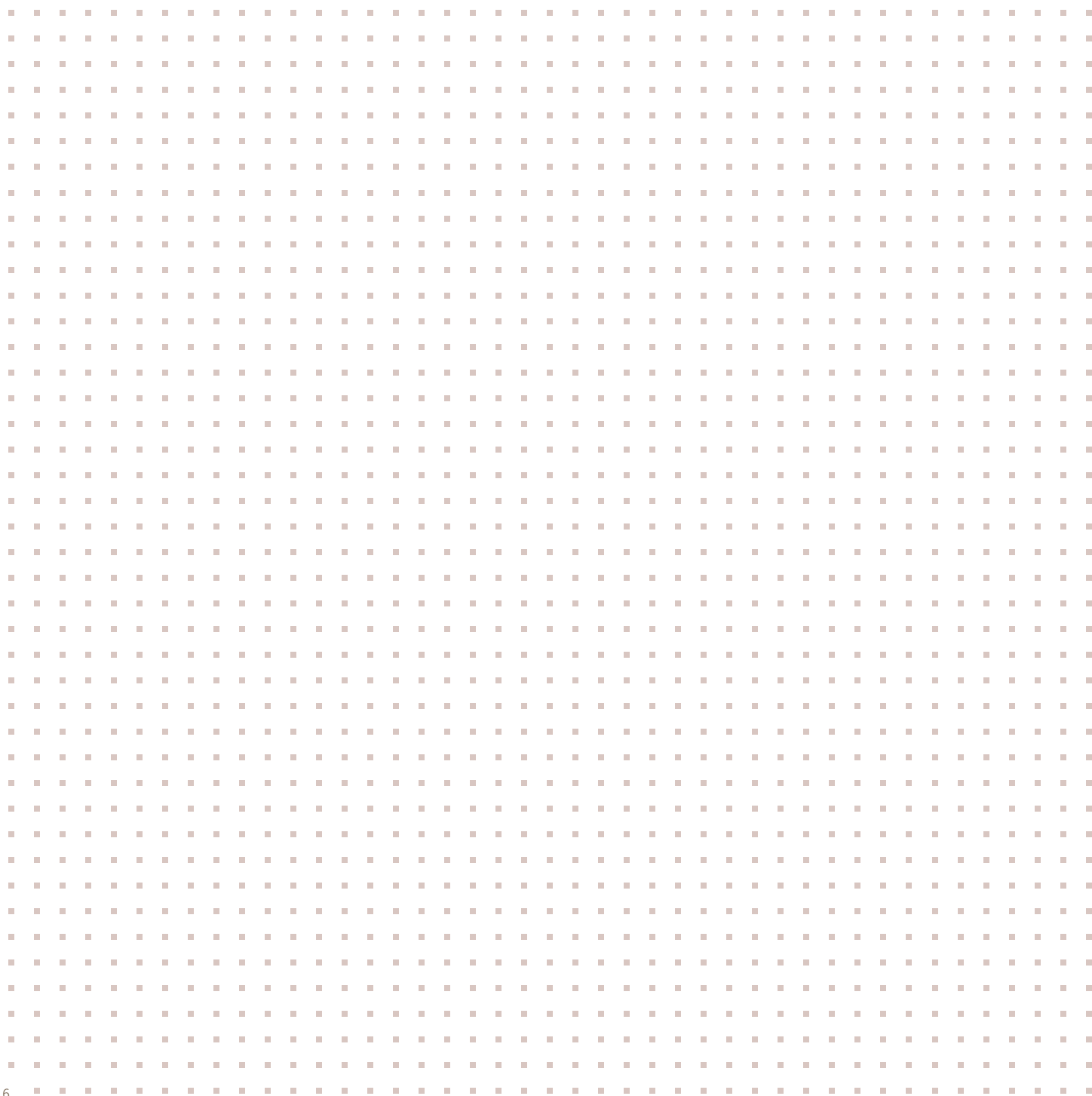
ZATE / [izbor besedil Alenka Rainer ; izbor slik Peter Hergold]. - Slovenj Gradec :
Gimnazija, SPUNK, gimnazijsko kulturno društvo, 2019. - (E. A.+ ; 2019)

ISBN 978-961-93548-8-9
1. Rainer, Alenka
COBISS.SI-ID 300463360

KAZALO

ALENKA RAINER	5
PETER HERGOLD	7
👁 ŽIGA ROŽEJ	11
✍ ŽIGA KREFT	41

Pred nami je nova, štirinajsta knjižica iz gimnazijske zbirke E. A., prva, ki bi pravzaprav lahko bila tako tudi naslovljena, kot *épreuve d'artiste*, prinaša namreč izbor prvih odtisov grafik gimnazijca dvajsete generacije slovenjgraških maturantov Žige Rožaja. Svežo, inovativno in estetsko dovršeno likovno govorico mladega ustvarjalca dopolnjuje kratek izbor mlade in samosvoje lirske ustvarjalnosti Žige Krefta, prav tako maturanta dvajsete generacije. Mladima ustvarjalcema je umetniško izražanje notranja potreba duha, ki išče smisel, duše, ki odkriva globine čutenj in spoznanj; iskreno je in v svoji iskrenosti dragoceno. Obema želim vznemirljivo in bogato ustvarjalno prihodnost.

Alenka Rainer, urednica zbirke E. A.

Premišljevanje ob ciklusu grafik Žige Rožaja

Gledanje slik je moja strast. Kar pomnim, sem najraje gledal slike ali pa knjige s slikami. Ko sem prvič obiskal knjižnico, sem domov prinesel kup ilustriranih knjig. Požiral sem jih. Če so bile dobre, sem jih pregledoval tudi večkrat. In se vračal po nove in nove. Kasneje sem vzljubil enciklopedije in umetnostnozgodovinske knjige, saj so imele veliko slikovnega gradiva. Dejstvo je, da sem imel tako na razpolago samo reprodukcije, ki v glavnem ne morejo nadomestiti kakovosti originala. Originalne slike sem lahko videl samo na razstavah v galerijah, muzejih in v cerkvah. Vsako videnje originala je bilo zato posebno doživetje. Kadar originala nisem mogel videti, sem se moral zadovoljiti z njegovo reprodukcijo. Tako sem originalnih del ali pa njihovih reprodukcij v nekaj desetletjih spoznal veliko. Ne vem, koliko sem jih do sedaj videl, a nekje nedostopno mojemu spominu je tudi to gotovo zabeleženo. Ta svojevrsten užitek gledanja slik me je mnogo let kasneje povezal z vizualno umetnostjo tudi poklicno. Kot učitelj likovne umetnosti pregledujem, vrednotim in ocenjujem na stotine, tisoče likovnih del. Gledanje je postalo tako rekoč moja poklicna dolžnost.

Nenehno ogledovanje podob ima tudi svojo negativno plat, saj sčasoma pripelje do nasičenosti. V stanju utrujenosti ali pa celo naveličanosti je nemogoče ohraniti svežino lastnega pogleda. Sploh pa postane malo verjetno, da bi me lahko še kaj presenetilo ali presunilo.

Podobe, ki si jih ogledujem, so ali pa niso zanimive vsebinsko v smislu pripovedi, simbolike, anekdotičnosti, oblikovno v načinu izpovedi, slogovnih posebnosti, inovativnosti, odpiranju drugačnega pogleda in povsem nove interpretacije že videnega, tehnično v popolnosti ali pa tudi nepopolnosti izvedbe, ki včasih

je pomembna, spet drugič pa ni. Podobe so zanimive, kadar so drugačne od prejšnjih. Če se ne ponavljajo, če niso narejene po istem kopitu, če niso šablonske. Zanimive so, kadar je v njih nekaj izvirnega, močno osebnega in posebnega. Podoba, ki mi nudi estetski užitek, je v nekem ključnem dejavniku neopisljiva, ima avro skrivnostnosti, ki me vedno znova vabi k sebi in me zapeljuje v svoj čarobni labirint. Nikoli mi ne pove vsega, na čudovito privlačen način me zna napeljati k iskanju in odkrivanju odgovorov. Raje šepeta, kot kriči, in raje molči, kot govori. Zato se je ne naveličam.

Za čim bolj objektivno presojo, na osnovi katere nastane kritična ocena likovnega dela, je potrebna temeljita morfološka in ikonografska analiza. Ta je odločilna in ključna pri izbiranju likovnih del. Pri ogledovanju likovnih del učencev se velikokrat zgodi, da se mnoge stvari ponavljajo, isti vzorci, oblike, vsebine, pogledi, likovne rešitve, da je zelo malo izvirnega in veliko šablonskega. Zato je nujno potrebno delati selekcijo in ločiti zrnje od plev. Včasih sem kar malo potrta, ko vidim toliko kopij, prevzetih in prisvojenih podob, citatov, kreacij brez kančka domiselnosti. Večkrat se sprašujem, ali so to znamenja popolne duhovne izpraznjenosti. To je ubijajoče za pedagoga, ki morda naivno pričakuje, da bo v mladem nepokvarjenem človeku spodbudil veselje in ljubezen do svobodnega raziskovanja in odkrivanja lastnih zmožnosti v ustvarjanju novih, drugačnih likovnih oblik, pa se namesto tega sooča z ujetostjo v najbolj ustaljene obstoječe vzorce. Imeti svoje stališče, lasten pogled je danes nedvomno težko. Oblikujejo nas vplivi iz okolja, družine, šole, medijev, interneta. Toda ali smo ljudje zgolj rezultat teh vplivov? Ali je res bolje kar prepustiti se lagodju in plavati s tokom, ki nas bo kar nekam odnesel? Ali imamo željo, voljo in moč, da

se temu zoperstavimo in se vzpostavimo kot suverene osebnosti ter zavzamemo lastno (estetsko) stališče in (likovni) pogled na ta svet? Pri svojem delu z mladimi sem resnično večkrat pomislil, da je moj pedagoški eros morda ugasnil. A življenje je polno presenečenj, na srečo tudi lepih in navdihujočih, ki me predramijo in vlijejo upanje. Včasih je to naključno uspelo likovno delo, trenuten preblisk, redkeje pa je to cela serija del, ki izstopa od vseh ostalih po kriterijih likovne kvalitete.

Ko med to množico podob iščem tiste prave, se mi zgodi, da me na koncu najdejo one. Pravzaprav mi jih je tokrat prinesel Žiga Rožej. Prišel je s celo mapo grafik različnih, predvsem manjših formatov. Te grafike, to moram posebej poudariti, so nastajale v njegovem prostem času, v času, ki si ga je odtrgal od mnogih drugih aktivnosti. Hudomušno pravi, da se je včasih raje umaknil od učenja in domačih nalog ter šel rezljati v plošče linoleja. Ker to rad dela. Ker se lahko tako kot otrok igra. Ker to potrebuje. Ker je to tako rekoč njegova notranja nuja.

Ustvarja jih v tehniki linoreza, ki jo ima rad, čeprav je zahtevna in terja veliko samodiscipline. Matrice je izrezoval iz ostankov doma najdenih linolejnih plošč. Nabavil si je tiskarsko barvo, valjček in originalni grafični papir ter v skromnih pogojih brez tiskarske preše nanj ročno odtisnil vse matrice. To je opravil izvrstno.

Pred sabo sem imel mapo. Sprva sploh nisem vedel, kaj naj pričakujem, a sem po pregledu celotne serije grafičnih listov prijetno presenečen ugotovil, da imam pred sabo poseben in slogovno prepoznaven likovni rokopis, z opazno drugačnim pristopom v interpretiranju likovnih motivov. Tematski razpon Rožejevih motivov je širok, obsega figuraliko, pokrajine

in čisto abstraktne improvizacije. Motivi, v katerih se čuti močno osebno afiniteto, so v glavnem iz okolice domačih Kotelj: Uršlja gora z mogočnim stolpom televizijskega oddajnika, skriti kotički narave iz pogorja Karavank in okolice Ivarčkega jezera, drevo na pečini, ki kljubuje gorskim viharjem, pokrajina, ki je lahko mehko valovita ali pa ostra, kamnita in geometrizirana. Pogledi, ki nam jih razkriva v svojih delih, so zanimivi, ker jih drugače kadrira, na posrečen način izbrani izseki iz narave postajajo nove samostojne celote. Izbira posameznih likovnih motivov ni nastala po nekem diktatu od zunaj, je sad čisto osebnih iskanj in hotenj. Pri tem mu objektivna stvarnost služi kot nekak sprožilec osebnega navdiha za izražanje tudi povsem intimnih občutij, s katerimi nagovarja gledalca. To je možno razbrati iz naslovov grafik, četudi so bili dodani naknadno. V delih Zate, Zanje in Rože za N. so podobe s cvetovi vrtnic, simbolov ljubezni, preko katerih izraža osebno naklonjenost ljubljeni osebi.

Najbolj zanimivo pri ustvarjalcu je spoznati proces nastajanja nekega dela. Rožej na primeru grafike Štinge njen nastanek opiše zelo nazorno: »Najprej so bile samo stopnice v pokrajini, ki vodijo nekam navzgor, a ker zgoraj ni bilo ničesar, sem dodal z linijami nakazane žarke izza vzpetine.« Kompozicijski problem je rešil preprosto, v prazno polje gornjega dela kompozicije je vrezal linije v obliki žarkov svetlobe. S tem, ko je povezal stopnišče z misteriozno svetlobo, ni ustvaril zgolj zaključene kompozicije, temveč tudi pravcato likovno metaforo.

Razgibani reliefi koroške pokrajine so upodobljeni z lahkotnostjo in svežino. Gorski masivi so polni tekstur, ustvarjenih z ritmično razgibanimi tankimi in debelimi rezi točk in črt, nebo nad njimi z elegantno valovitimi

linijami pa učinkuje skoraj hipnotično. Kot da bi v pokrajini videli ritmično valovanje zvenenja glasbe. To povezavo z glasbo reprezentira podoba glasbenika s trobento v delu Džez, ki pa je izdelana še v precej konvencionalnem načinu oblikovanja svetlob in senc s pomočjo črno-belih ploskev ter zaradi tega učinkuje precej manj »glasbeno« kot podoba kitarista v delu Bluz ali pevca v delu Žetru tul. V slednjih figuri glasbenikov obdaja bogato ritmično teksturirana površina, ki spominja na vizualizirane glasbene ritme. Ta učinek imajo tudi poudarjeno teksturirane pokrajine in abstrakcije. Poleg tega pa je zgovoren Rožejev namig na blues in jazz zanimiv še zaradi drugega dejstva, posebnost teh glasbenih žanrov je v močnem poudarku na improvizaciji. Ta je Rožeu gotovo bližje od natančnega verističnega posnemanja vidnega sveta. Sam pravi, da ga natančnost ne zanima, se mu ne zdi pomembna. Zdi se, da mu je morda prav improviziranje v glasbi dalo navdih za svobodnejši in igriv pristop k likovnem ustvarjanju. Pri tem velja opozoriti tudi na pionirja abstraktnega slikarstva Vasilija Kandinskega, ki je svoje prve abstrakcije celo poimenoval z naslovom Improvizacije in se pri tem močno navezoval na glasbo, predvsem na jazz, ki je na začetku 20. stoletja vpeljal način svobodne improvizacije v glasbeno ustvarjanje. Kandinski si je želel, da bi ustvaril slike osvobodene posnemanja narave, slike, v katerih bi lahko s svobodno rabo črt, barv in oblik podobno kot v glasbi na najbolj neposreden način izražal notranji, duhovni svet človeka.

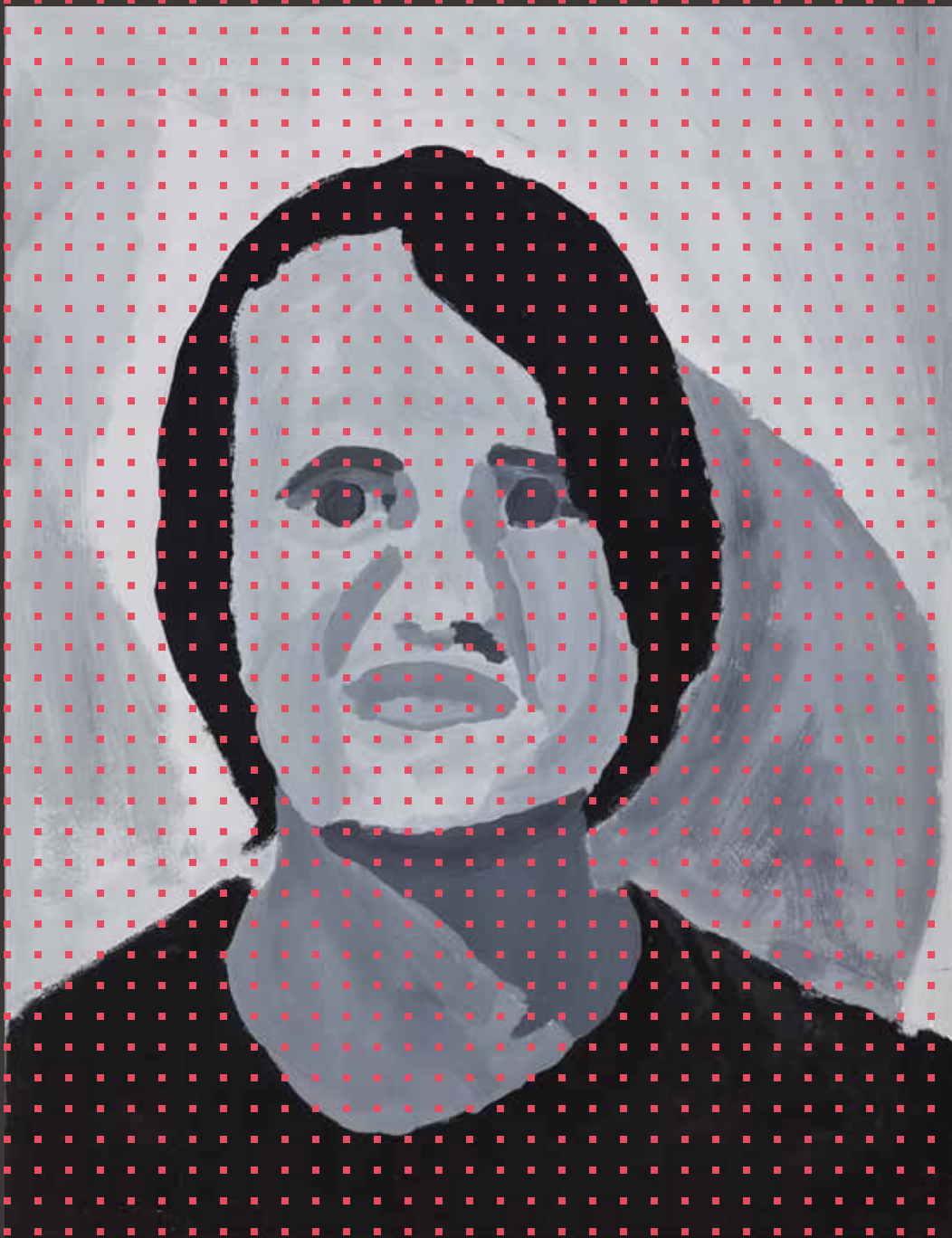
Zanimivo je, da Rožej do svojih abstrakcij pride preko likovnih transformacij v interpretiranju pokrajin, kar je primerljivo s Kandinskim, ki najde pot do abstraktnih

rešitev prav tako z improvizirano upodobitvijo pokrajine. Nedvomno obstaja neka sorodnost v procesu abstrahiranja, a to je tudi vse, kajti končni rezultati so povsem različni. Rožejeva dela so nastala spontano, kot intuitiven uvid v likovno poetiko, ki se rojeva iz navidezno najbolj arbitrarnih elementov, ozadja, vmesnih prostorov, praznin, ki pa nenadoma prevzemajo mesto ključnih figur. Ozadje stopi v ospredje, praznina se polni in gosti s prepleti ritmično gibajočih linij, ki prepredajo celotno polje slike do njenega roba. Vgravirane linije postajajo v Mreži in Zmešnjavi misli tvorci novih oblik, prazen prostor med njimi izginja, spremeni se v iz njega skrojene nove linije. Psihični učinek tovrstnih likovnih formulacij je Rožej hitro zaznal in jih tudi izkoristil v delih, kot so Psihadelija I. in Psihadelija II.

V likovni umetnosti je najbolj prepričljiv tisti, ki uspe na najbolj svojstven način, domiselno in senzibilno uporabiti likovne prvine za izražanje občutij in doživljanja sveta. In tu ni tako pomembno, kaj narediti, ampak predvsem kako ustvarjati. Poskusiti ustvarjati drugače, si upati obrniti stvari na glavo, razbiti svoj miselni okvir, pozabiti stara pravila in si ustvariti nova, izdelati svoj načrt, predvsem pa se igrati in uživati v ustvarjanju. Mladostna iskrivost, igrivost in svežina odlikujejo ta grafični cikel. Ponuja nam drugačno videnje in za nameček tudi pravi estetski užitek za gledalca. Srčno upam, da bo zelo obetaven začetek mladega ustvarjalca doživel tudi nadaljevanje.

Peter Hergold

Žiga Rožej

Zate

lindor 1/2

Zate

Zigabotij 2011

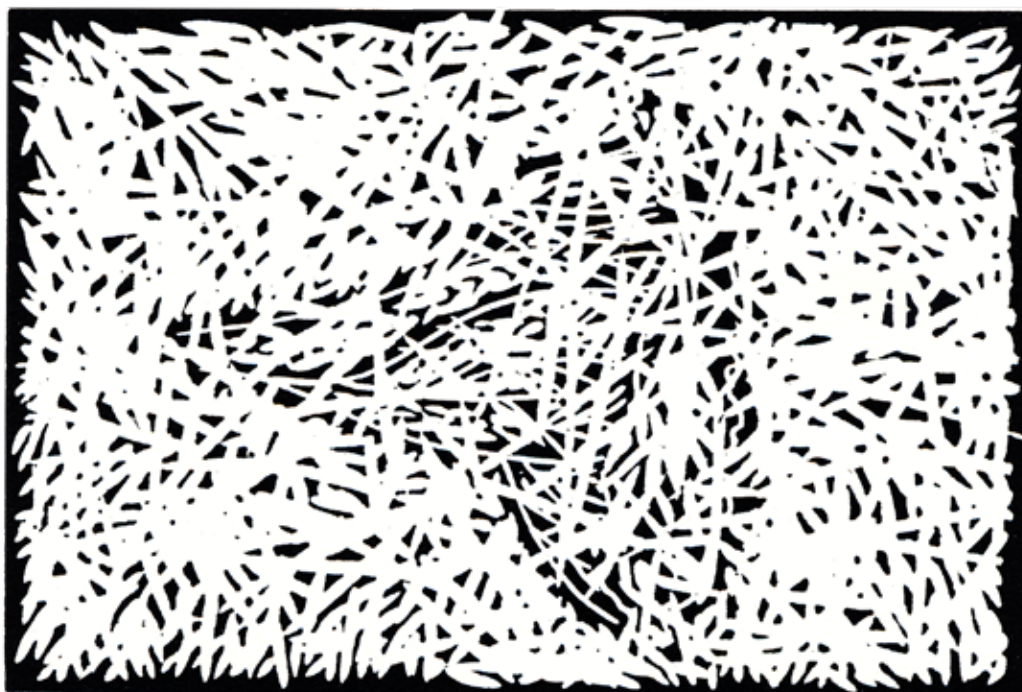

linocut 2/2

Zanjo

Figueras 2013

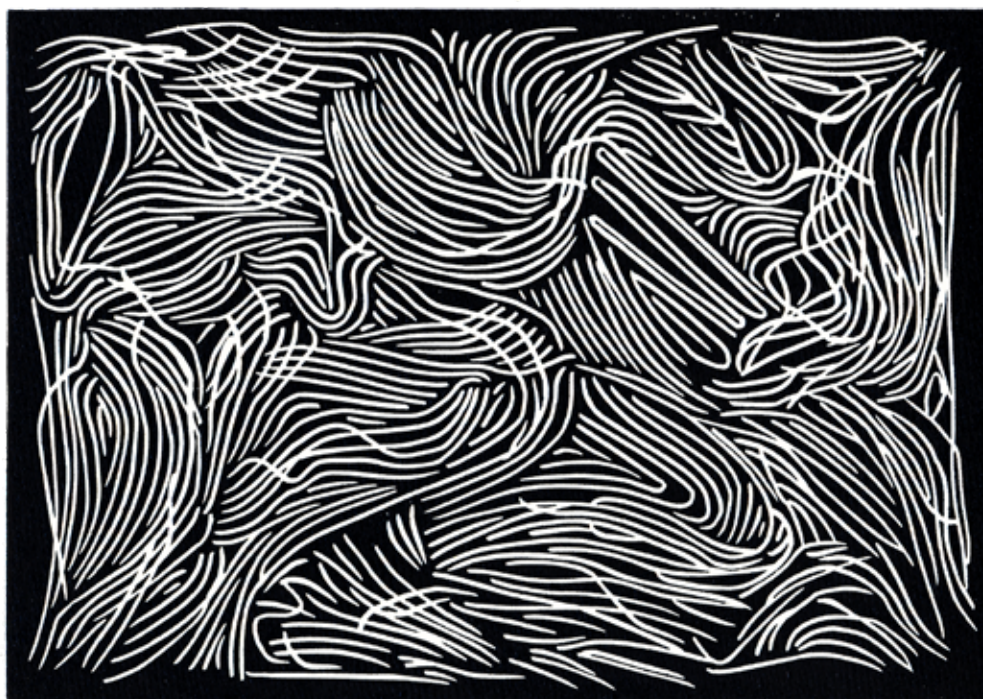
Razbit

Razbit 2/2

Razbit

Razbit 2019

Brucio 2/2

Psihadelija I

Brucio 2/2

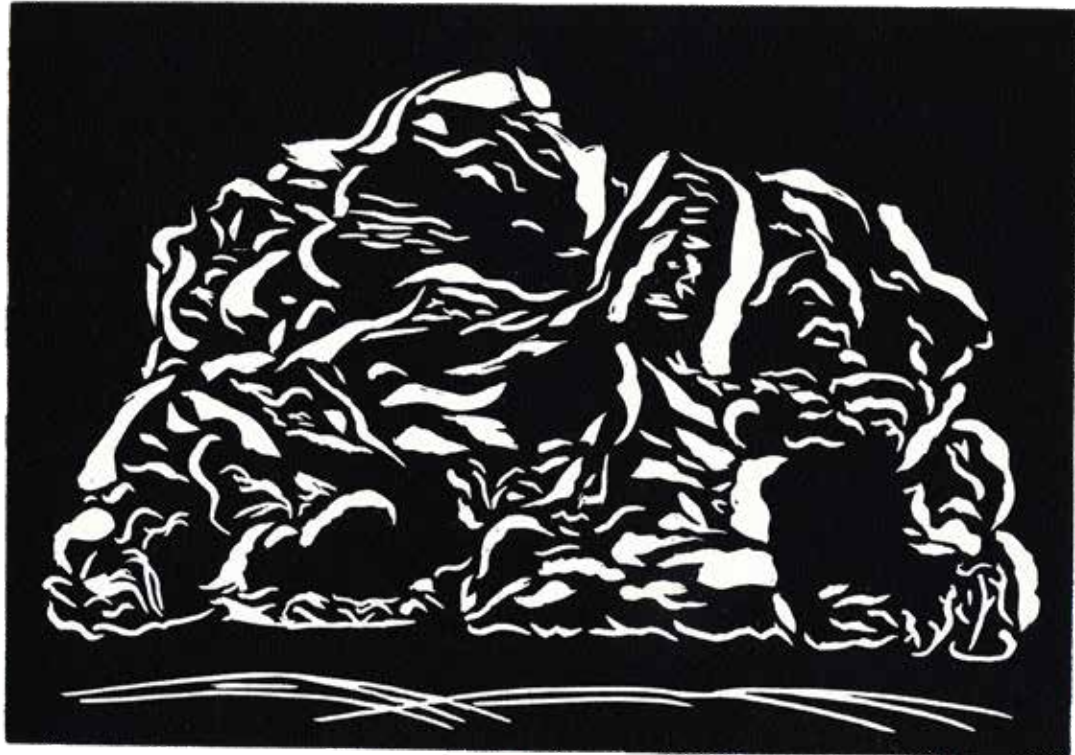
Psihaldelija II

linorez 2/2

Psihaldelija II

Ziglavaj 2019

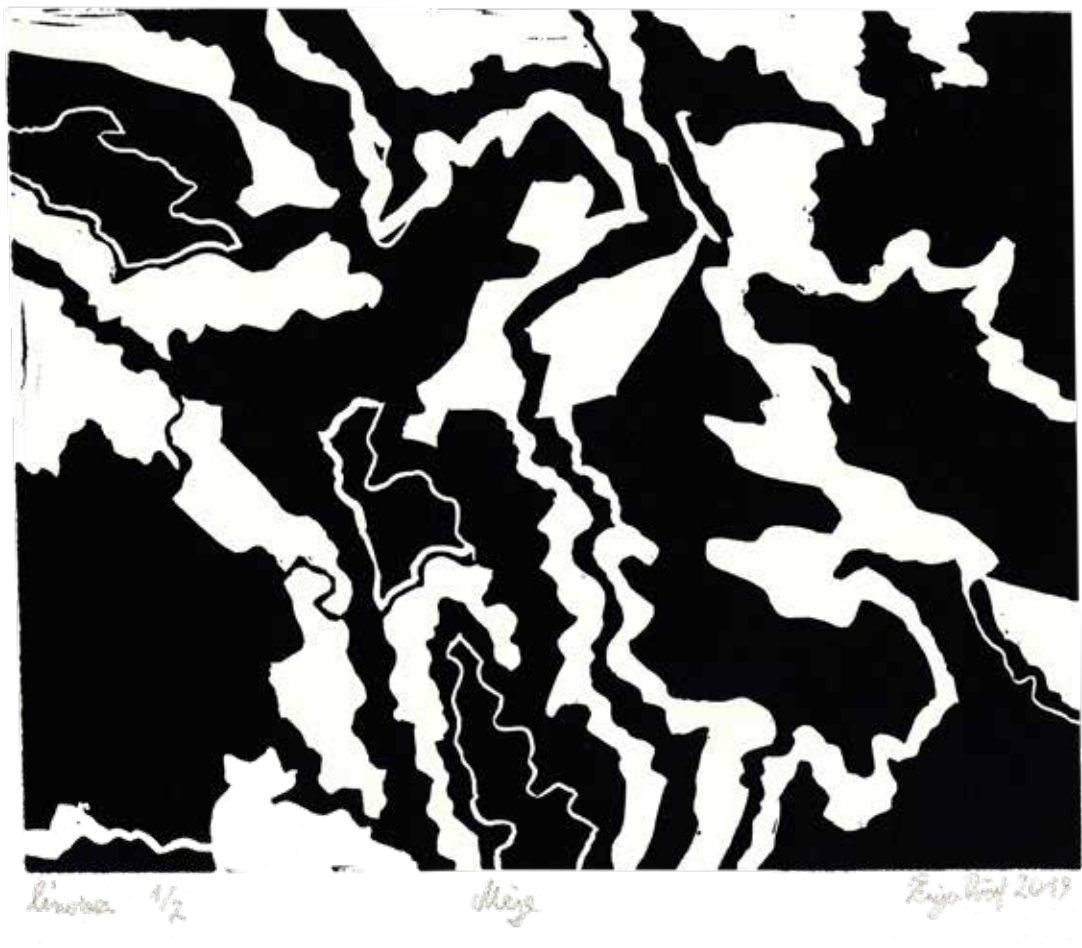

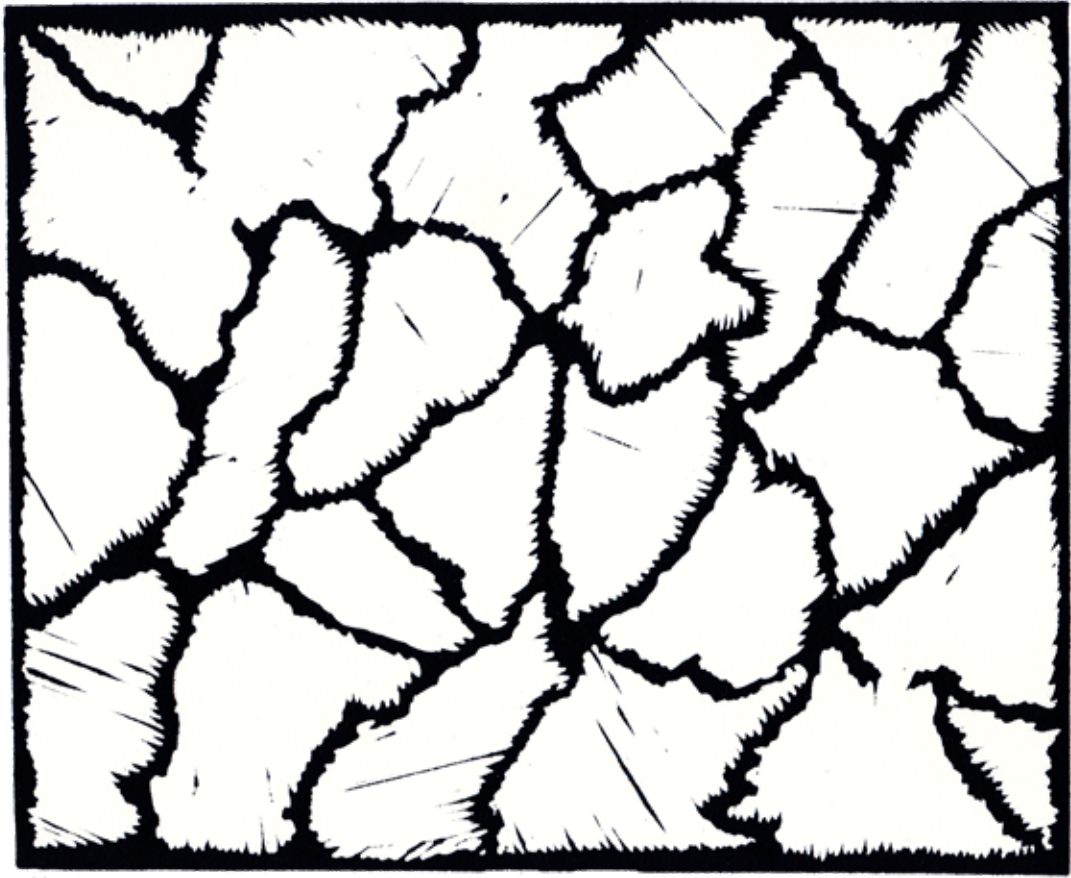
linowa 1/2

Oblačno

Kyjo Bicy 2007

Meje

linea 1/2

Mreža

Ziga Ruzic 2019

Zmešnjava v glavi

linocut 1/2 Zmešnjava v glavi Ziga Rety 2017

Rože za N.

Škriha 2/2

Rože za N.

Žijte Rožej 2019

Komu zvoni?

diverz 2/2 Komu zvoni? Ziga Rošar 2019

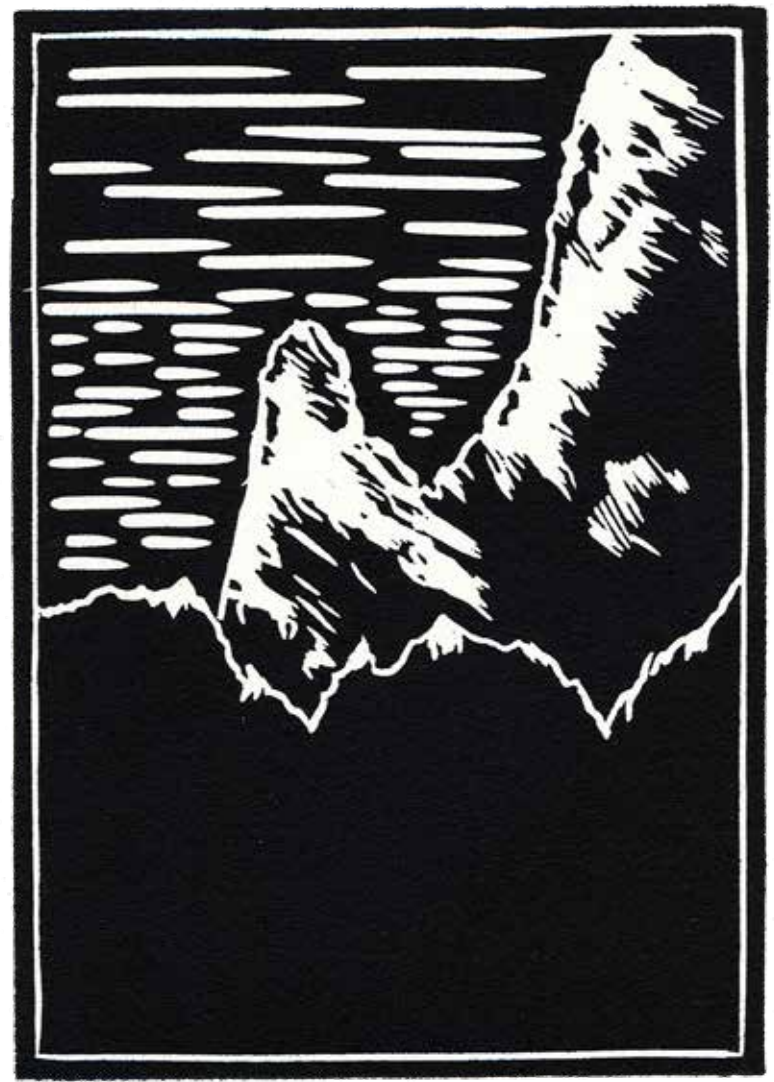

linocut 1/2

Pečina

Fig. Rock 26.19

Babji zob

Širavaz 1/2 Babji zob Zoya Rızaev 2019

linocut 1/2

Peca

Eija Rönkä 2019

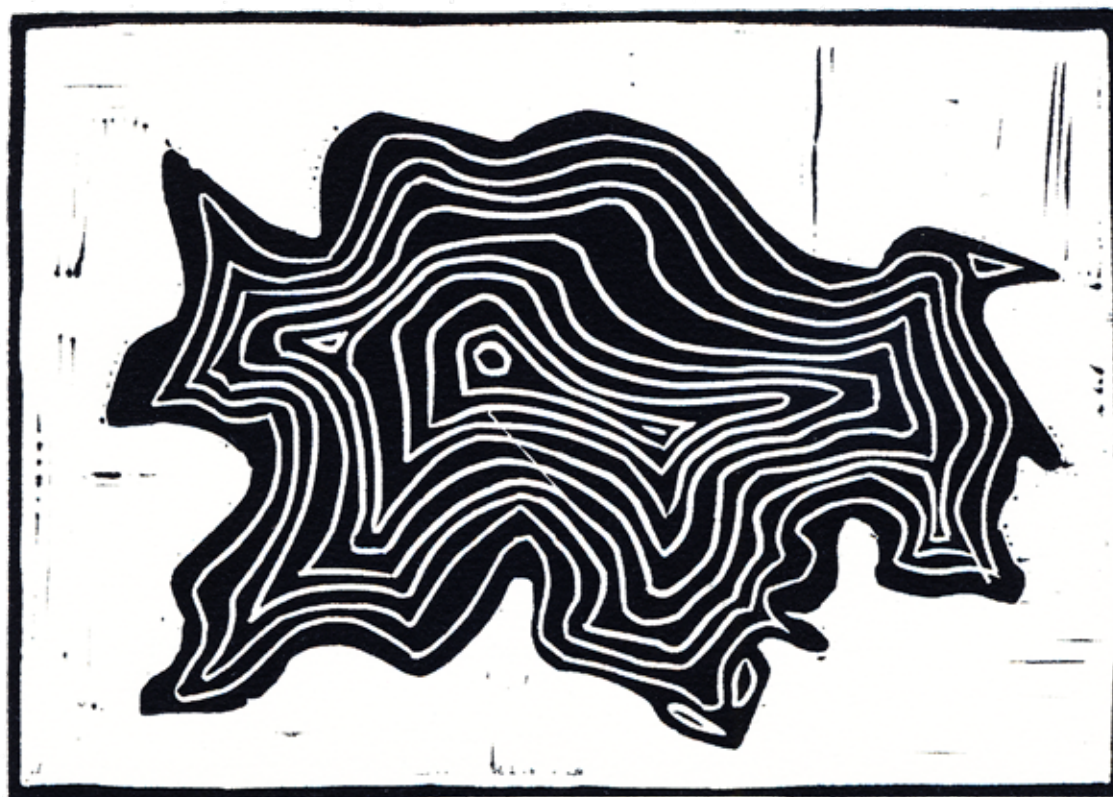
GEO pokrajina

diver 2/2

GEO pokrajina

Željko Ristić 2019

Kiwicz 1/2

Bik

2019

Drevo

Lincoln 1/2 Drevo Ego Pro (2019)

linocut 1/2

Džez

Ejko Růžný 2011

Bluz

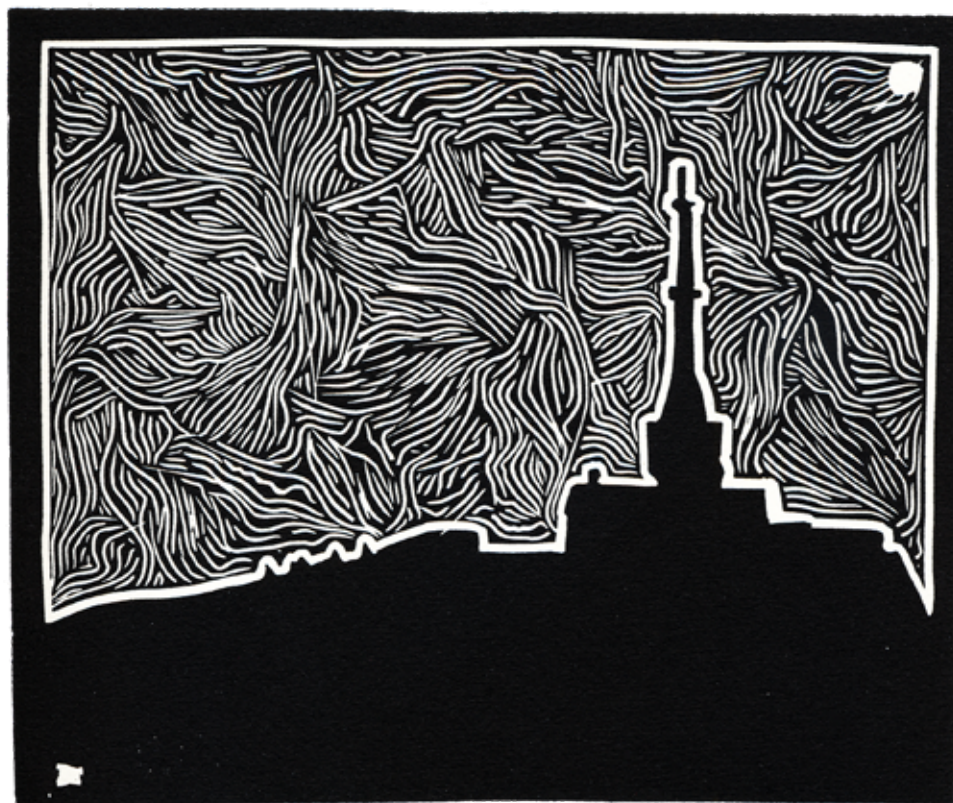
Amoraz 2/2

Bluz

Ego Recp 2019

Uršlja gora

linocut 2/4

Uršlja gora

Ziga Radoj 2011

linocut 2/2

Nekaj

Žiga Bity 2017

Uršlja gora II

Uršlja gora II

Uršlja gora II

Uršlja gora II

linova 2/2

Z jezera

Krivo Polje 2019

Nočna mora

Šumac 1/2

Nočna mora

Božo Roj 2014

Štinge 1/2

Štinge

Željko Ristić 2019

Na obrežju

linija 7/3

Na obrežju

2019

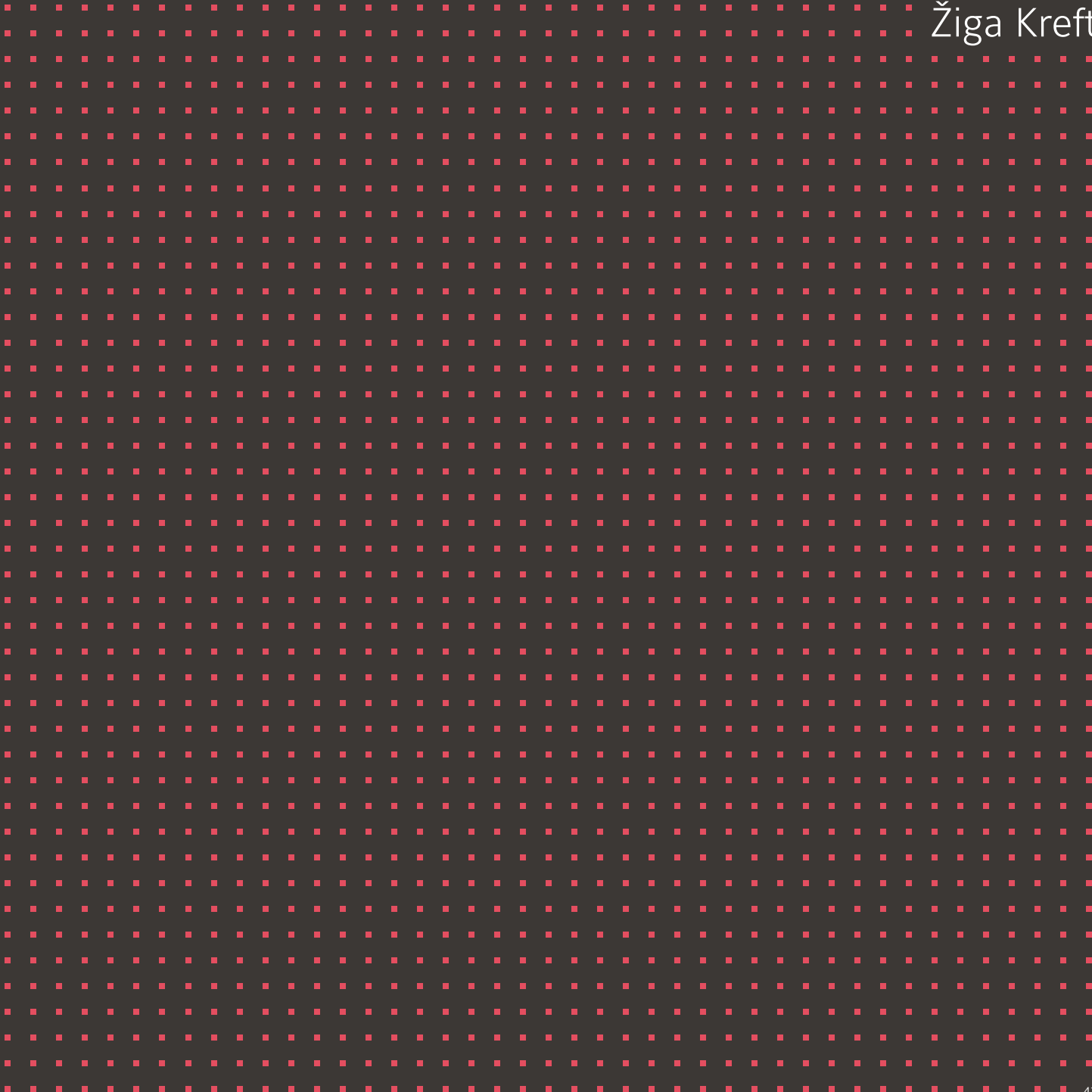

Laura 1/2

Drevored

Aug 2018

Žiga Kreft

Zvok, ki ga iščem

Sivina v očeh

ea⁺

Igrivi veter med drevjem razsaja,
podi, se zaganja in maje,
drevesa v plesu zajame,
njih veselje je ta igra
z zrakom.

Gladina niha in valuje,
le redko kdaj miruje.
Tok čez kamne skače,
boža jih in kruši.
Prav počasi.

Šepet deklet
in nizek zven je fantov.
Le ta šum je eden izmed njih,
ki me nenadoma pritegne.

pozlata ne pomaga
ornamenti onemogli
bleščeče blebeče

Prisotnost lažnivega.

resničenje razcefranega
pamet pogojuje
krivičnost krvavi

Hrušč prikriva resničnost.

dvojnost domovine
zreducirana zrcalnost
praskanje pravice

Sistem je iluzija.

Včasih

Včasih sanjam, da sanjam.
Resnično se vmeša v varljivo,
sanjano postaja dosegljivo.
Včasih vidim, da me vidijo.
Past z očmi in zmeda, ki sledi,
presenečenje, ki se deli.
Včasih se delam, da nekaj delam,
zgleda učeno in koristno,
včasih smejem se besedam,
preprostim in lebdečim,
včasih najdem iskano misel,
za hip, nato zgubim njen smisel –

zato sem žalosten, včasih,
ko vse uide in nazaj ne pride.

Ne pozabi

Izročiš mi rože samote,
vrtnice globokih čustev,
tvoj pogled, kot moj, iz preteklosti.
Živ si, in jaz mrtvim od znotraj,
vere duh in kri se spreminjata v
prah.
Ti pa ostajaš, sam, mlad in svež,
tvoj dan, deček, bo še poln
in tvoje sanje veter v jadro.
Naj srce krmari!

Dnevi deževni

ea⁺

Najljubši so mi dnevi deževni.
Ko ni sonca in je hlad.
Ko ljudje so čudni
in še bolj čuden jaz.

Ustavi se čas,
le kaplje štejejo trenutke.
Tajmavt na igrišču življenja,
zasveti se ekran z igre rezultati.

Dnevom deževnim minute so štete.
Konec zmerom je isti.

Vse je lepše,
bolj dehteče.

Našel sem drobce tebe

Našel sem drobce tebe,
ko sem opazoval
svoje oči v ogledalu.
Opazuješ me,
gledaš v črnino roženice,
primerjaš belino zrkla
s svetlobo dneva.
Iščeš brazgotine
težkih dni.
Dvigneš roko,
potipaš lice,
nadaljuješ po
čudni krivini mojega nosu.

Kaj delaš v meni?

Zaprem oči.
Dvom te izbriše.
Zaenkrat.

Zaljubil sem se v raztreščene ideje
o svetovni blaginji in miru.

Zaljubljen sem v mrlične zgodovine,
v te brezčas(t)ne duhove.

Obožujem izrodke brezdelja in
druge plodove brezkoristnosti.

Kaj bi šele brez čudovitih izrazov
neenakosti tega sveta.

Potolkel bom
dosežke svojih prednikov,
nespametnih in ... nenaprednih.

Videli bodo prihodnjiki,
česa smo sposobni
današnji razgledanci.

Tako,
življenje, moje boš!

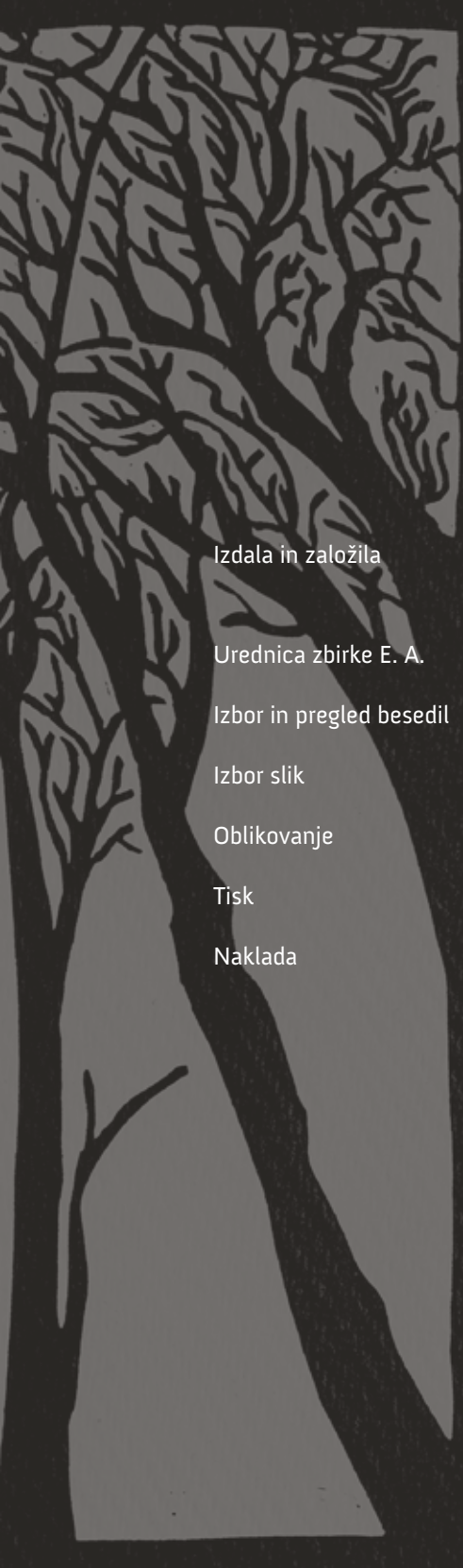
Môra nekega poletnega dne

Uležem se v travo
in poslušam brenčanje muh.
Ne vem, ali sem navdušen
nad vsemi žuželkami in črvi,
nad mikroorganizmi in mikrostvori,
ali bi me moralo skrbeti.
Srbeti.

Tako ležim v senci drevesa,
ki se zaganja v sonce,
a ga ne doseže,
in dol v zemljo, proti jedru,
a ga ne doseže.

Zaspim.
V sanjah sem drevo,
ki poganja gor, a se krivi,
in leze dol, a ne uspe.
Žužek sem,
ki leti, a ne more visoko,
ki raste, a ne more globoko.
Tesnoba.
Hočem se zbuditi.
Hočem nazaj človeka.

In se zbudim.
V svoji koži,
V svojih kosteh.
V svoji negibnosti.

ea⁺ 2019

ea⁺

zate

Izdala in založila

Gimnazija Slovenj Gradec
SPUNK, Gimnazijsko kulturno društvo

Urednica zbirke E. A.

Alenka Rainer

Izbor in pregled besedil

Alenka Rainer

Izbor slik

Peter Hergold

Oblikovanje

Edi Koraca, Arh Deko

Tisk

Nonparel d.o.o.

Naklada

500 izvodov

Slovenj Gradec, 2019

zate

